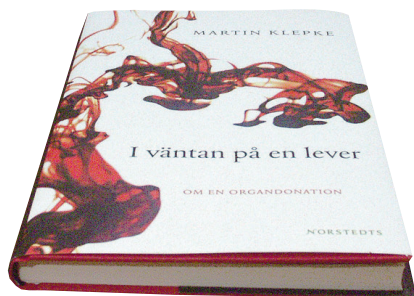

Nya böcker

Redaktör: Gun Berefelt, tel: 08-790 34 80, e-post: gun.berefelt@lakartidningen.se

Självupplevd skildring för en bred målgrupp

Martin Klepke. **I väntan på en lever. Om en organdonation.** 166 sidor. Stockholm: Norstedts; 2003. ISBN 91-1-301141-3.

Recensent: Lars Bäckman, docent, överläkare, enheten för transplantation och leverkirurgi, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg.

■ Att vara kroniskt sjuk och uppsatt på väntelista för levertransplantation, att vänta på ett ingrepp som i värsta fall kan ha dödlig utgång eller, ännu värre, riskera att avlida under väntetiden utan att bli transplanterad är en situation som endast den som varit i den till fullo kan förstå. Någon har sagt att den värsta tänkbara komplikation en tilltänkt transplantationspatient kan drabbas av är att dö under väntetiden.

En fasansfull väntan

Denna problematik diskuteras utförligt i en nyutkommen drygt 160 sidor lång självbiografisk bok av journalisten Martin Klepke, som själv nyligen blev levertransplanterad. Hans väntetid uppgick till 214 dagar.

De vanligaste fraserna i boken är funderingar över om han över huvud taget kommer att överleva väntetiden, om han skall hinna bli transplanterad. Det är alltid lika gripande att ta del av mer eller mindre strukturerade upplevelser och tankar hos dessa personer. Detta trots att jag dagligen träffar patienter i samma situation före en levertransplantation samt efteråt.

Tyngdpunkten i boken är förlagd till utredningstiden och väntetiden, som undertiteln anger. Tiden efter transplantationen, med en svår avstötning och lång rehabilitering, behandlas mer summariskt.

Detta är inte den första självbiografiska bok som skrivits i ämnet. År 2001 utkom Lena Essedahl med »Utsikt mot livet« (Fujisawa; 2001), som är en berättelse i dagboksformat om tiden före och efter en levertransplantation.

■ Inlägg i debatten om organdonation
Klepkes bok är läsvärd och kräver inga djupare medicinska eller specialkunskaper. Böcker av dessa slag utgör viktiga faktainlägg i debatten om organbristen i Sverige och organdonation.

Det är dessvärre inte ovanligt att personer (beslutsfattare och medier) som ofta står långt från kroniskt sjuka, ibland döende, patienter har uttalade åsikter om hur donationsverksamheten från nyligen avlidna inte skall utvecklas.

Man har t ex påstått att skillnaden i donationstal mellan Spanien och Sverige enbart beror på att svenskar kör bil nyktra och att svenska barn använder cykelhjälm. Om boken når dessa och kanske en bredare allmänhet vet jag inte, men i likhet med Martin Klepke hoppas jag.

Ny »bibel« om nyttiga bakterier

Gerald W Tannock. **Probiotics and prebiotics: Where are we going?** 336 sidor. Norfolk: Horizon scientific press; 2002. ISBN 0-9542464-1-1.

Recensent: Torkel Wadström, professor, Lunds universitet, Lund.

■ Horizon press är ett par år gammalt bokförlag som med kort pressläggning publicerar högaktuella små volymer, närmast i pocketbokformat, i mikro- och cellbiologi.

Av de första 17 volymerna är den aktuella nyeditionen (2002) av »Tannock-bibeln« »Probiotics« från 2000 en riktig höjdpunkt. Denna volym ger i en serie kapitel en mycket bra bakgrund för såväl mikrobiologer som kliniker med intresse för »icke-antibiotika«-principer att förebygga och behandla mag-tarminfektioner.

Här ges nya aspekter på hur mjölksyrabakterier eller laktobaciller (LAB) och andra mikrober kan verka immunmodulerande och förhindra uppkomst av olika typer av allergier.

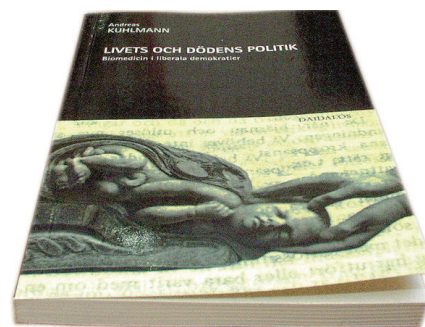
Ett par kapitel saknas dock – en analys av hur probiotika (pro=för, bios=liv) dokumenteras i kliniska prövningar som livsmedel i »functional foods« och läkemedel. Redan idag säljs den sk GG-stammen i olika mjölkprodukter och i

kapselform i många sydeuropeiska länder med ringa intresse för vår nordiska »filmjölskultur«. Tyvärr berörs mycket flyktigt patientstudier i flera pågående EU-projekt rörande behandling av Helicobacter-gastrit såväl som inflammatorisk tarmsjukdom (IBD). Det är alltså snart dags för en ny volym med ytterligare några kapitel.

Utän denna volym är det nästan omöjligt att förstå den snabba utvecklingen inom ny human mikrobiell tarmekologi baserad på viktiga metodologiska genombrott de senaste åren i att studera tarmfloran och då även den stora delen icke-odlingsbara bakterier med sanntids-PCR och denaturerande gradientgelelektrofores (DGGE).

Rekommenderas som lärobok

Boken rekommenderas varmt till lärare och elever i olika högskolekurser i mikrobiologi och i gränslandet till livsmedelsmikrobiologi och i livsmedels- och »functional food«-program vid medicinska utbildningar i livsmedelsteknik och näringslära.

Etik med Tyskland i fokus

Andreas Kuhlmann. **Livets och dödens politik. Biomedicin i liberala demokratier.** 192 sidor. Göteborg: Daidalos förlag; 2002. ISBN 91-7173-176-8. Översättning från tyska av Eva Andréé.

Recensent: Erwin Bischofberger, professor em i medicinsk etik, Karolinska institutet, Stockholm.

■ Den tyska medicinska etiken är så gott som okänd i Sverige. Den anglosachsiska mentaliteten ligger närmare oss. Medicinetiska publikationer på engelska dominerar helt såväl den allmänna vårdetiken som forskningsetiken samt även forskningsetiska kommittéer och andra etiska råd. Det är skäl att lycköns-

ka förlaget till att man tagit chansen, eller risken, att översätta och publicera en bok som handlar om medicinsk etik i ett tyskt perspektiv. Själva sakfrågorna är i stort sett identiska och behandlas livligt och stundom lidelsefullt i både Sverige och Tyskland.

Kontroversiella medicinetiska frågor

I sju kapitel brottas författaren med de ämnen som i båda länderna har varit föremål för etiska diskussioner, politiska debatter och ett omfattande massmedialt utbud. Han framställer och tar ställning till så gott som alla kontroversiella frågor som dyker upp i dagens medicinetiska diskussion. Han gör det primärt utifrån den tyska horisonten men vidgar synfältet här och var till andra länder och deras lagstiftning på området.

Författaren behandlar in vitro-fertisering, stamcells forskning, preimplantations- och fosterdiagnostik, forskning på embryon, prediktiv gendiagnostik, selektion av oönskade och produktion av optimerade människor, vård i livets slutskede, organ donation och eutanasi. Han skriver också om det informerade samtycket, om intressekonflikter mellan personal, patienter och deras närstående. I ett sista kapitel belyser och bedömer han det väldiga biomedicinska komplexet och spår, inte utan kritisk udd, »biomaktens triumf«.

Svårforcerad text värd mödan

Det är inte någon lätt tankegång som författaren inbjuder läsaren till. Det är inte förrän efter ett par tiotal sidors läsning som man blir förtrogen med hans språk. När man känner sig hemma i hans intellektuella miljö blir man emellertid rikligen belönad av hans omfattande medicinska faktakunskaper, filosofiska skärpa och politiska intresse. Han är också väl bevandrad i den internationella litteraturen.

»Terapeutiskt imperativ«

En av Kuhlmanns speciella förtjänster är att lyfta fram etiska dilemman som åtminstone till en början tycks vara olösliga. Han nämner motstridiga uppfattningar där han å ena sidan framhåller övertygelsen om att biomedicinska landvinningar i princip inte bara förbättrar hälsa och välbefinnande utan också främjar människors möjlighet att själva bestämma över sitt liv. Men å andra sidan lurar fruktan för att de enskilda personerna genom varje medicinteknologisk innovation utsätts för en alltmer subtil och omfattande kontroll. Han konstaterar att det finns ett omfattande terapeutiskt imperativ. Men han betonar att det terapeutiska imperativet inte får

missförstås som ett kategoriskt imperativ.

Fastnar i etiska labyrinter

Författaren har en stor förmåga att problematisera sitt ämne där han framställer både tillskyndare och motståndare till en viss forskning eller behandling. Men ibland tycks han fastna i eller inte längre hitta ut ur den etiska labyrint som han konstruerar. Att vara rättvis och generös i en balanserad framställning av olika synpunkter tar sitt pris. Man undrar ibland vilken ståndpunkt författaren väljer själv.

På en punkt är Kuhlmann både otydlig och övertydlig. Han är otydlig på gränsen till slarv när han inte klart skiljer mellan dödsbegrepp och dödsriterier. Han går i samma fälla som inte så få svenska debattörer i ämnet. Han blandar ihop begrepp och kriterier. Men sedan blir han övertydlig när han tar ställning mot det hjärnrelaterade dödsriteriet. Han baserar sin ståndpunkt på argument som är försåtliga för att inte säga direkt vilseledande. Han påstår exempelvis att en patient efter total och oåterkallelig hjärninfarkt fortfarande »andas«. Detta är fel, den avlidne »blir andad« av respiratorn.

Vidare menar han att »hela organismen« måste vara död för att en person ska kunna dödförklaras. Det stämmer ännu mindre. Det råder en avgrunds djup skillnad mellan en hel organism och »organismen som helhet«. Det är det senare uttrycket som är grunden för alla tillämpade dödsriterier.

Klokt att läsa boken

Man är kanske något förvånad över enskilda kunskapsluckor eller missförstånd i en på många sätt lysande framställning. Den som vill bli insatt i hur de medicinetiska frågorna behandlas i Tyskland, men också i ett mer grundläggande perspektiv, gör dock klokt i att läsa denna bok.

I stort sett lyckas författaren med två viktiga uppgifter, nämligen att etiskt legitimerade den medicinska forskningen, behandlingen och vården som tjänar människans hälsa och välbefinnande, och samtidigt uppfatta sig som kritiskt korrektiv till biomakten. •

Läkartidningen testar färger

